Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 72/2020)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytää Suomen Yrittäjien lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Lausumme asiasta seuraavaa.

Koronavirustilanteen vuoksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin tehtiin kiireellisesti väliaikainen säännös, jonka perusteella lähes kaikki ravitsemisliikkeet ovat olleet suljettuina asiakkailta 4.4.2020 lukien, jotkin jo aikaisemmin hallituksen 25.3 antamasta vetoomuksesta lähtien. Asiallisesti säännös on merkinnyt valtaosalle ravitsemustoiminnan harjoittajista lähes täydellistä rajoitusta elinkeinotoiminnan harjoittamisen vapauteen. Rajoituksella on ollut merkittäviä taloudellisia vaikutuksia ravitsemusliikkeiden liiketoimintaan ja kannattavuuteen. Tämä ilmenee myös mittavista ravitsemisalan lomautettujen ja työttömien määrän noususta, jotka esityksen mukaan tällä hetkellä kattaa jopa yli puolet alan palkansaajista.

Uudessa tartuntatautilain 58 a §:ssä säädettäisiin tilapäisesti poikkeusolojen aikana tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikaa sekä niiden sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärää ja käyttöä koskevista rajoituksista. Lisäksi ravitsemisliikkeet velvoitettaisiin noudattamaan hygieniaan liittyviä erityisiä vaatimuksia ja huolehtimaan asiakkaiden välisen riittävän etäisyyden ylläpitämisestä. Ravitsemisliikkeiden tulisi myös laatia suunnitelma siitä, miten se toteuttaa säädetyt velvollisuudet ja rajoitukset.

Lain nojalla annettavalla määräaikaisella valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset edellä mainituista rajoituksista ja velvollisuuksista, suunnitelman laatimisesta sekä siitä, millä alueilla rajoituksia sovelletaan.

Aluehallintovirastot valvoisivat uuden 58 b §:n mukaan rajoitusten ja velvollisuuksien noudattamista. Aluehallintovirasto voisi määrätä valvonnassa havaitsemansa epäkohdat ja puutteet korjattaviksi ja määrätä velvoitteita olennaisesti rikkoneen ravitsemisliikkeen ravitsemisliiketoiminnan välittömästi suljettavaksi asiakkailta enintään yhdeksi kuukaudeksi.

Valtioneuvoston tulisi 58 b §:n 2 momentin mukaan seurata rajoitusten laissa säädettyjen edellytysten voimassa oloa. Jos edellytykset eivät enää täyty, tilapäiset säännökset on kumottava.

Ehdotettu lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2020 ja olemaan voimassa 31.10.2020 saakka.

Esitys on kohtuullinen mutta sitä voidaan parantaa

Nykytilaan verrattuna esityksen mukaisella sääntelyllä on myönteisiä vaikutuksia toiminnan harjoittamisen mahdollisuuksiin sekä sen kannattavuuteen. Esityksen mukaiset rajoitukset mahdollistavat ravitsemusalan yrittäjille toiminnan uudelleenkäynnistämisen sekä osittain myös lomautettujen työntekijöiden töihin palaamisen. Ehdotettu sääntelymalli on lähtökohdiltaan perusteltu, sillä se mahdollistaa eriasteisten ja porrastettujen jatkuvaan seurantaan perustuvien rajoitusten käytön. Tartuntojen leviämisen hidastuessa sääntelymalli mahdollistaa myös rajoitusten asteittaisen purkamisen. Korostamme, että rajoituksia on purettava välittömästi tartuntatautitilanteen salliessa. Rajoitukset on myös rajattava laajuudeltaan ja kestoltaan siihen mikä tartuntataudin leviämisen estämiseksi on kulloinkin välttämätöntä.

Myös perustuslakivaliokunta on painottanut, että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja tulee arvioida jatkossa suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn (PeVM 10/2020 vp). Rajoitustoimien jatkamisesta päätettäessä tulee siten huomioida muun muassa toimien epidemiologiset, sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset.

Esityksen mukaan valmistelussa on arvioitu, että tartuntataudin rajoitustoimet ovat tehokkaimpia silloin, kun ne perustuvat elinkeinonharjoittajien ja niiden asiakkaiden yhteisiin etuihin. Tämän vuoksi esityksen tarkoituksena on, että ravitsemisliikkeet suunnittelevat omat toimensa tartuntataudin leviämisen estämiseksi lain tullessa voimaan. Tavoitteena on, että asetuksessa säädettyjä rajoituksia voitaisiin tautitilanteen ja oman suunnittelun toimivuuden seurannan perusteella nopeastikin poistaa.

Suomen Yrittäjät pitää hyvänä, että ehdotetussa laissa ja siihen liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa sääntely on toteutettu tavalla, joka antaa ravintoloille mahdollisuuden toimeenpanna edellytettävät vaatimukset kullekin ravintolalle sopivalla tavalla. Joustava sääntely on tärkeää, sillä ravintolat ovat erilaisia. Tärkeää on myös, että jos yksittäiset toimijat eivät noudata säännöksiä, tästä ei saa koitua haittaa koko toimialalle ja oikein toimiville yrittäjille.

Sääntely lähtee siitä, että ravitsemisliikkeen on järjestettävä sisä- ja ulkotilansa rakenteet ja kalusteet sekä asiakkaidensa palvelukäytännöt siten, etteivät asiakkaat altistu tartuntataudin leviämiselle. Ravitsemisliikkeen on huolehdittava erityisesti siitä, ettei sen tiloissa synny tarpeetonta tungosta ja että asiakkaiden saapuminen liikkeeseen toteutetaan tavalla, jossa pidetään asiakkaiden ja seurueiden välillä riittävä etäisyys.

Tähän yleiseen velvollisuuteen nähden emme pidä perusteltuna, että lisäksi laissa ja erityisesti siihen liittyvässä asetuksessa rajoitetaan asiakasmäärä enintään puoleen normaalitilanteeseen nähden. Tällaista rajoitusta saattaa olla helpompi valvoa kuin jos sääntely toteutetaan yleisemmällä tasolla, mutta asiassa on keskeistä huomata, että sääntelyssä on kyse perusoikeuden eli elinkeinovapauden rajoittamisesta. Tällainen rajoitus on tehtävä niin lievänä kuin se on mahdollista. Esitämme sääntelyä tarkistettavaksi tältä osin niin, että asiakasmäärää ei kategorisesti rajoitettaisi puoleen normaalista. Ravintolat ovat erilaisia ja joissakin ravintoloissa normaalillakin asiakasmäärällä voidaan saavuttaa ne tavoitteet, joihin sääntelyllä pyritään.

Suomen Yrittäjät huomauttaa vielä, että vaikka esityksessä on kysymys siitä, miten ravintolat voidaan turvallisesti avata, on asiaa pohdittava myös elinkeinopolitiikan näkökulmasta. Esimerkiksi väliaikainen mahdollisuus mietojen alkoholijuomien ulosmyyntiin pitäisi nyt sallia. Esitämme myös harkittavaksi sitä, että anniskelu voitaisiin lopettaa vasta kello 23. Lisäksi on varmistettava se, että ravintolat saavat kompensaatiota, kun niiden toimintaa rajoitetaan normaalitilanteeseen nähden

Suomen Yrittäjät

Janne Makkula
Työmarkkinajohtaja, varatuomari